



Fundusze Europejskie  
Program Regionalny



WOJEWÓDZTWO  
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska  
Europejski Fundusz Społeczny



[www.rpo.kujawsko-pomorskie.pl](http://www.rpo.kujawsko-pomorskie.pl)

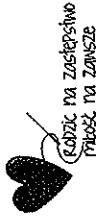
# PIECZA ZASTĘPCZA

Informator



RODZIC NA ZASTĘPSTWO  
MIŁOŚĆ NA ZAWSZE

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu oraz 23 partnerów realizują projekt „Rodzina w Centrum” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-20, współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego.



## PIECZA ZASTĘPCZA

**PIECZA ZASTĘPCZA** jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców.

**SYSTEM PIECZY ZASTĘPCZEJ** to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców.

**PIECZA ZASTĘPCZA jest sprawowana w formie:**

- rodzinnej;
- instytucjonalnej.

**ORGANIZATOR PIECZY ZASTĘPCZEJ** – Organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej jest jednostka organizacyjna powiatu lub podmiot, któremu powiat zlecił realizację tego zadania. W województwie kujawsko-pomorskim są to powiatowe centra pomocy rodzinie oraz w miastach na prawach powiatów – miejskie ośrodki pomocy rodzinie.

### DZIECKO W PIECZY ZASTĘPCZEJ

**UMIESZCZENIE DZIECKA W PIECZY** zastępczej powinno nastąpić po wyczerpaniu wszystkich form pomocy rodzicom dziecka, chyba, że dobro dziecka wymaga zapewnienia mu niezwłocznie pieczy zastępczej.

Dziecko umieszcza się w pieczy zastępczej do czasu zaistnienia warunków umożliwiających jego powrót do rodziny albo umieszczenia go w rodzinie przysposabiającej. Za pobyt dziecka w pieczy zastępczej rodzice ponoszą odpowiedzialność.

**PODSTAWĄ UMIESZCZENIA DZIECKA** w pieczy zastępczej jest orzeczenie sądu.

W przypadku pilnej konieczności, na wniosek lub za zgodą rodziców dziecka, możliwe jest umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej, na podstawie umowy zawartej między rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka a starostą właściwym ze względu na miejsce zamieszkania tej rodziny lub miejsce prowadzenia rodzinnego domu dziecka.

O zawartej umowie starosta zawiadamia niezwłocznie sąd.

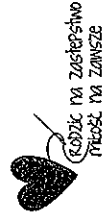
Możliwe są sytuacje, że dziecko jest w pieczy zastępczej na własną prośbę, na wniosek rodzica lub osoby trzeciej, a także w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie po interwencji pracownika socjalnego.

**OKRES OBJĘCIA DZIECKA PIECZĄ ZASTĘPCZĄ**

Objęcie dziecka jedną z form pieczy zastępczej następuje na okres nie dłuższy niż do osiągnięcia pełnoletności.

Osoba, która osiągnęła pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej, może przebywać w dotychczasowej rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka albo placówce opiekuńczo-wychowawczej, za zgodą odpowiednio rodziny zastępczej, prowadzącego rodzinny dom dziecka albo dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25. roku życia, jeżeli np. się uczy.

**PRAWA DZIECKA W PIECZY ZASTĘPCZEJ**



Dziecko umieszczone w pieczy zastępczej ma w szczególności prawo do:

- utrzymywania osobistego kontaktu z rodziną naturalną i powrotu do rodziny naturalnej,
- traktowania w sposób sprzyjający poczuciu godności i wartości,
- praktyk religijnych zgodnych z wolą rodziców i potrzebami dziecka,
- kształcenia, rozwoju uzdolnień, zainteresowań i indywidualności, zabawy i wypoczynku,
- pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia,
- wiedzy o swoim pochodzeniu, dostępu do informacji i wyrażania opinii w sprawach, które go dotyczą.

## RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA

### RODZINNE FORMY PIECZY ZASTĘPCZEJ

Rodzinne formy pieczy zastępczej są najbardziej zbliżone do naturalnego środowiska, w którym powinno wychowywać się dziecko. Dziecko osierocone lub czasowo pozbawione możliwości opieki ze strony rodziców biologicznych przebywając w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka nie jest anonimowe, ma konkretnych, stałych opiekunów ze strony, których doświadcza troski i opieki. Rodzinna piecza zastępcza zapewnia optymalne warunki rozwoju psychofizycznego dziecka.

Rodzinne formy pieczy zastępczej to:

- rodzina zastępcza
- rodzinny dom dziecka

### ZADANIA RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ

Rodzina zastępcza oraz rodzinny dom dziecka zapewnia dziecku całodobową opiekę i wychowanie, w szczególności:

- traktują dziecko w sposób sprzyjający poczuciu godności i wartości osobowej;
- zapewniają dostęp do przysługujących świadczeń zdrowotnych;
- zapewniają kształcenie, wyrównywanie braków rozwojowych i szkolnych;
- zapewniają rozwój uzdolnień i zainteresowań;
- zaspokajają jego potrzeby emocjonalne, bytowe, rozwojowe, społeczne oraz religijne;
- zapewniają ochronę przed arbitralną lub bezprawną ingerencją w życie prywatne dziecka;
- umożliwiają kontakt z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba że sąd postanowi inaczej.

**RODZINA ZASTĘPCZA - to czasowa forma sprawowania opieki nad dzieckiem, która trwa nie dłużej niż do czasu uzyskania przez to dziecko pełnoletności. Jest ustanawiana w sytuacji kiedy rodzice naturalni nie mogą zapewnić swoim dzieciom opieki i wychowania.**



Centrum  
Wsparcia Rodziny  
i Rozwoju Dziecka

Rodzinną pieczę zastępczą charakteryzuje się szeregiem cech, które są zgodne z psychologicznymi, społecznymi i rozwojowymi potrzebami dziecka.

#### **KTO TWORZY RODZINĘ ZASTĘPCZĄ**

Rodzina zastępcza lub rodzinny dom dziecka tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, u których umieszczono dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej, wg typów rodzin:

#### **TYPY RODZIN ZASTĘPCZYCH:**

**spokrewniona** - tworzą ją małżonkowie lub osoba nie pozostająca w związku małżeńskim, u których umieszczono dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej, będący wstępniymi lub rodzeństwem dziecka,

**niezawodowa** - tworzą ją małżonkowie lub osoba nie pozostająca w związku małżeńskim, u których umieszczono dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej, nie będący wstępniymi lub rodzeństwem dziecka;

**zawodowa** - tworzą ją małżonkowie lub osoba nie pozostająca w związku małżeńskim, u których umieszczono dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej, nie będący wstępniymi lub rodzeństwem dziecka. Zawodowe rodziny zastępcze:

- o **pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego** - umieszcza się dziecko do czasu unormowania jego sytuacji, nie dłużej jednak niż na okres 4 miesięcy. W wyjątkowych sytuacjach okres ten może być przedłużony, za zgodą organizatora rodzinnej pieczy zastępczej do 8 miesięcy lub do zakończenia postępowania sądowego dotyczącego powrotu dziecka do rodziny, przysposobienia, umieszczenia w rodzinnej pieczy zastępczej.
- o **zawodowa specjalistyczna** - w rodzinie zastępczej zawodowej specjalistycznej umieszcza się w szczególności dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, dzieci na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich, małoletnie matki z dziećmi.

- W rodzinie zastępczej zawodowej specjalistycznej nie można w tym samym czasie umieścić dzieci legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności i dzieci na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich.

W rodzinie zastępczej jednocześnie może przebywać nie więcej niż 3 dzieci (wyjątek może stanowić umieszczenie w rodzinie rodzeństwa).

**RODZINNY DOM DZIECKA** - tworzą małżonkowie lub osoba nie pozostająca w związku małżeńskim, u których umieszczono dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej. Praca prowadzącego rodzinny dom dziecka jest wykonywana na podstawie umowy o świadczenie usług. Umowę zawiera się na okres co najmniej 5 lat, jeżeli umowę zawierają małżonkowie, wynagrodzenie przysługujące małżonkowi wskazanemu w umowie. W rodzinnym domu dziecka jednocześnie może przebywać nie więcej niż 8 dzieci (wyjątek może stanowić umieszczenie w rodzinie rodzeństwa).

## **INFORMACJA DLA KANDYDATÓW NA RODZICÓW ZASTĘPCZYCH**

### **JAK ZAŁOŻYĆ RODZINĘ ZASTĘPCZĄ?**

Jeśli chcesz stworzyć rodzinę zastępczą, zgłoś się do najbliższego powiatowego centrum pomocy rodzinie. Tam uzyskasz szczegółowe informacje o warunkach, jakie trzeba spełnić, aby zaopiekować się dzieckiem.

### **KTO MOŻE ZOSTAĆ RODZINĄ ZASTĘPCZĄ**

Rodzicami zastępczymi może zostać:

- małżeństwo lub
  - osoba niepozostająca w związku małżeńskim
- WYMOGI DLA KANDYDATÓW**
- Kandydaci na rodziców zastępczych muszą spełniać wymagania:
- dają rękojmię należytego sprawowania pieczy zastępczej;
  - nie są i nie były pozbawione władzy rodzicielskiej, oraz władza rodzicielska nie jest im ograniczona ani zawieszona;
  - wypełniają obowiązek alimentacyjny - w przypadku gdy taki obowiązek w stosunku do nich wynika z tytułu egzekucyjnego;
  - nie są ograniczone w zdolności do czynności prawnych;
  - są zdolne do sprawowania właściwej opieki nad dzieckiem, co zostało potwierdzone zaświadczeniem lekarskim o stanie zdrowia wystawionym przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej oraz opinią o posiadaniu predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej wystawioną przez psychologa, który posiada co najmniej wykształcenie wyższe magisterskie na kierunku psychologia oraz 2-letnie doświadczenie w poradnictwie rodzinnym;
  - przebywają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
  - zapewnią odpowiednie warunki bytowe i mieszkaniowe umożliwiające dziecku zaspokajanie jego indywidualnych potrzeb, w tym: rozwoju emocjonalnego, fizycznego i społecznego, właściwej edukacji i rozwoju zainteresowań, wypoczynku i organizacji czasu wolnego.

- nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo w przypadku kandydatów pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej lub zawodowej oraz prowadzenie rodzinnego domu dziecka
  - co najmniej jedna osoba musi posiadać stałe źródło dochodów w przypadku kandydatów do tworzenia rodziny zastępczej niezawodowej.
- Osoba spełniająca te wymagania, zostanie skierowana na specjalne bezpłatne szkolenie.

## **PROCEDURA TWORZENIA RODZIN ZASTĘPCZYCH**

Kandydaci na rodziców zastępczych muszą przejść procedurę kwalifikacyjną, która obejmuje następujące etapy:

**Krok pierwszy:**



KODZIC NA ZASTĘPSTWO  
PIRÓDZ, NA ZANISZE

- 1) **wstępna rozmowa informacyjna** z kandydatami do pełnienia funkcji rodziców zastępczych; kandydaci zostają poinformowani przez organizatora pieczy zastępczej o przebiegu procedury tworzenia rodziny zastępczej czy rodzinnego domu dziecka, a także zapoznaje kandydatów na opiekunów zastępczych z wymaganiami formalnymi.
- 2) **złożenie wymaganych dokumentów:** kandydaci na rodziców zastępczych są zobowiązani do przedłożenia:
  - zaświadczenia o braku zdrowotnych przeciwwskazań do sprawowania opieki zastępczej wydane przez lekarza pierwszego kontaktu dla obojga kandydatów osobno
  - zaświadczenia o zatrudnieniu i o dochodach; jak wyżej; w przypadku osób prowadzących działalność gospodarczą wypis z rejestru oraz PIT za ostatni rok
  - własnoręcznego oświadczenia o niekaralności obojga małżonków osobno

#### **Krok drugi:**

Organizator Rodziny Pieczy Zastępczej w miejscu zamieszkania kandydatów na rodziców zastępczych zbiera informacje i przeprowadza analizę sytuacji osobistej, rodzinnej i majątkowej.

#### **Krok trzeci:**

Kandydaci na rodziny zastępczej muszą przejść badanie predyspozycji i motywacji do sprawowania funkcji rodziców zastępczych po uzyskaniu wstępnej pozytywnej kwalifikacji; Są to konsultacje psychologiczne i badania testowe, których przeprowadzenie zapewnia organizator pieczy zastępczej.

#### **Krok czwarty:**

**Szkolenia kandydatów na rodzinę zastępczą.** Kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka są zobowiązani do ukończenia szkolenia. Po jego ukończeniu otrzymują świadectwo ukończenia szkolenia, które obok wymaganych warunków oraz posiadania predyspozycji i motywacji do sprawowania pieczy zastępczej stanowi element niezbędny do uzyskania zaświadczenia kwalifikacyjnego umożliwiającego prowadzenie rodziny zastępczej niezawodowej, zawodowej lub rodzinnego domu dziecka.

Szkolenia kandydatów na rodzinę zastępczą odbywają się zgodnie z zatwierdzonymi przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej programami szkoleń, których celem jest zapoznanie kandydatów z zasadami funkcjonowania rodzin zastępczych, typowymi problemami związanymi z opieką zastępczą czy sposobami radzenia sobie z nimi.

- Szkolenie przygotowuje kandydatów do sprawowania opieki i wychowania dzieci, zaspokojenia ich potrzeb rozwojowych i kompensacji opóźnień, wspierania więzi dziecka z rodziną naturalną, zapewnienia dziecku nawiązania bezpiecznych, pozytywnych i trwałych więzi.
- Zakres programowy szkolenia - szkolenie obejmuje elementy prawa rodzinnego, w zakresie praw dziecka, wybrane elementy pedagogiki, psychologii rozwojowej i wychowawczej, wiedzę i umiejętności rozpoznania i oceny sytuacji rodzinnej dziecka, podstawową wiedzę o uzależnieniach oraz informacje o zadaniach i kompetencjach



KODZIC NA ZASTĘPSTWO  
PIRÓDZ, NA ZANISZE

instytucji wspierających oraz zajęcia praktyczne w rodzinnych i instytucjonalnych formach pieczy zastępczej zawodowej.

- Szkolenie odbywa się metodą warsztatową i trwa około trzech miesięcy, w tym 10 godzin praktyk.

**Świadectwo ukończenia szkolenia nie jest jednoznaczne z uzyskaniem zaświadczenia kwalifikacyjnego, które uprawnia kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej, zawodowej i prowadzących rodzinny dom dziecka.**

#### **Krok piąty:**

**Zaświadczenie kwalifikacyjne** - po ukończeniu szkolenia i przejściu badań psychologicznych kandydaci pozytywnie ocenieni przez zespół szkoleń otrzymują zaświadczenie kwalifikacyjne zawierające potwierdzenie ukończenia tego szkolenia oraz spełnienia warunków powierzenia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka.

- zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej osoby zakwalifikowane do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka zostają wpisane w rejestr prowadzony przez starostę. Dane z powyższego rejestru przekazywane są do właściwego sądu.

#### **Krok szósty:**

**Przyjęcie dziecka** -kandydaci do pełnienia funkcji pieczy zastępczej pozostają w gotowości na przyjęcie dziecka.

- Organizator rodzinnej pieczy zastępczej przygotowuje rodziny zastępcze oraz prowadzących rodzinne domy dziecka na przyjęcie dziecka przez udzielenie im szczegółowych informacji o dziecku i jego sytuacji rodzinnej, w tym informacji o rodzeństwie oraz zapewnienie w miarę potrzeby, kontaktu z dzieckiem przed umieszczeniem go w rodzinie lub rodzinnym domu dziecka w terminie nie późniejszym niż 7 dni przed przyjęciem dziecka.
- Ponadto przekazuje im nie później niż w dniu poprzedzającym dzień przyjęcia dziecka, następująca dokumentację: odpis aktu urodzenia dziecka, dokumentację o stanie zdrowia dziecka, dokumenty szkolne, w szczególności świadectwa szkolne i karty szczepień, diagnozę psychofizyczną dziecka, w tym dziecka ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, udziału w zajęciach rewalidacyjno – wychowawczych oraz konieczności objęcia dziecka pomocą profilaktyczno – wychowawczą lub resocjalizacyjną albo leczeniem i rehabilitacją, plan pracy z rodziną, przekazany organizatorowi przez asystenta rodziny.

#### **Krok siódmy:**

**Wniosek do sądu o utworzenie rodziny zastępczej**

- Kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, po zapoznaniu się z dzieckiem i jego sytuacją i wzajemnej akceptacji oraz po podjęciu decyzji zostania rodziną zastępczą, składają wniosek do sądu rejonowego (wydział rodzinny i nieletnich) o ustanowienie ich rodziną zastępczą dla tego dziecka (dzieci).



#### **Krok ósmy:**

##### **wydanie postanowienia o utworzeniu rodziny zastępczej**

- Ostateczną decyzję o utworzeniu rodziny zastępczej dla dziecka podejmuje sąd, po zapoznaniu się z dokumentacją na temat całościowej sytuacji dziecka i jego rodziny naturalnej oraz kandydatów na rodzinę zastępczą. Sąd wydaje postanowienie o ustanowieniu kandydatów rodziną zastępczą, które uprawomocnia się w ciągu 21 dni.
- Od postanowienia sądu rodzina naturalna dziecka jak i inni krewni mogą składać odwołanie

#### **Krok dziewiąty**

##### **uruchomienie procedury**

- Kandydaci, po uzyskaniu postanowienia sądu o ustanowieniu ich rodziną zastępczą dla określonego dziecka i jego uprawomocnieniu, zgłaszają się do powiatowego centrum pomocy rodzinie
- obowiązek sprawowania pieczy nad dzieckiem i jego wychowaniem rodzina zastępcza lub prowadzący rodzinny dom dziecka podejmują z dniem faktycznego umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka.

#### **Krok dziesiąty**

##### **wsparcie finansowe**

- rodziny zastępcze otrzymują wsparcie finansowe starosty, właściwego ze względu na miejsce zamieszkania rodziny, na jednorazowe wyposażenie rzeczowe przy przyjęciu dziecka i comiesięczne wsparcie finansowe - na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dziecka, a także inne formy pomocy przewidziane ww. Ustawą.

#### **Krok jedenasty**

##### **współpraca**

- Rodzina zastępcza jest zobowiązana do stałej współpracy z sądem, koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej i specjalistą ds. pracy z rodziną oraz do udziału w posiedzeniach zespołów ds. okresowej oceny sytuacji dziecka w rodzinie zastępczej, której dokonuje organizator pieczy zastępczej.